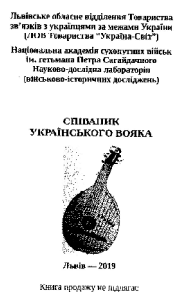

Рецензія на: Співаник українського вояка. Автор ідеї Богдан Якимович; упоряд. Наталія Кобрин, Богдан Якимович. – Вид. 2, випр. і доп. – Львів, 2019. 306 с. [Серія “Бібліотека українського воїна”]
ISBN 978-966-7119-54-6

The Review of: The Songs Collection of Ukrainian Warrior. The idea by Bohdan Yakymovych; editing by Nataliia Kobryn and Bohdan Yakymovych. – Version 2, corrected and supplemented. – Lviv, 2019. 306 p. [Series “The Library of Ukrainian Warrior”]
ISBN 978-966-7119-54-6

У битвах за незалежність України, які точаться століттями, сформувався велетенський пласт національної військової музики, який є, хоч і невидимим, та незамінним і архиважливим учасником чи не кожного доленосного історичного моменту. Військова тематика та специфічні жанри цього музичного напрямку стали невід’ємною часткою народної творчості, з одного боку – зберігаючись в її просторі як пам’ять про історичні події, формуючи одну з важливих складових епосу, з іншого – неначе меч у піхвах, існує в континуумі звукової ойкумени народу, щоб бути нагостреним та готовим послужити слушній миті. Несучи велетенський заряд життєспроможності і життєствердності, ця музично-пісенна сфера по суті позиціонує силу, стійкість, мужність, готовість до себезахисту та самопожертви заради збереження роду, етносу, народу, виступаючи їх звуковим оберегом – емблемою української нації.

Ініціатива популярних кишенькових видань з української історії, літератури та культури, таких як серії “Бібліотека українського воїна”, “Сучасна бібліотека українського воїна” – щоб бути з військовиком в окопах, на полі бою – виникла в різних наукових установах, просвітніх та волонтерських організаціях майже одразу після початку російсько-української війни.

Серія “Бібліотека українського воїна” охоплює видання “Кобзаря” Тараса Шевченка (ініціатор і видавець – відомий київський шевченкознавець і громадський діяч Сергій Гальченко, надрукував на зібраних коштах меценатів дотепер 8 тис. прим.) та низки інших видань з творів українських письменників. У Києві, правда на кошти держави в часи президенства Петра Порошенка

долучилося й Товариство “Просвіта” (голова Павло Мовчан). Натомість у Львові організатором видання так би мовити “львівської гілки” цієї вкрай потрібної для українського війська видавничої серії став Богдан Якимович професор Львівського національного університету імені Івана Франка та провідний науковий співробітник Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, голова Львівського обласного відділення Товариства “Україна-Світ”.

Завдяки його зусиллям побачили світ уже чотири випуски “львівської” частини цієї серії: “Історія українського війська” (у 2-х частинах) (автор Богдан Якимович, видавець НАСВ за сприяння генерал-лейтенанта Павла Ткачука), перший міжконфесійний “Молитовник для українських вояків” (упорядник Б. Якимович). Відтак, четвертим, правда нумерованим числом серії вийшов “Співаник українського вояка” в упорядкуванні Наталі Кобрин і Богдана Якимовича. До речі, в цьому проєкті брав участь також відомий львівський літературознавець і поет Назар Федорак.

“Співаник українського вояка” посідає особливе місце серед видань, адресованих, як вказують упорядники, “сучасним спадкоємцям національних військових традицій”. Спадкоємність і своєрідний діалог з минулим і справді дуже виразно простежується в цьому “Співанику”, що відкривається “Одою до Пісні” одного з вояків легіону Українських Січових Стрільців та Української Галицької Армії, легендарного стрілецького барда-пісняря Романа Купчинського. Вжитий у назві видання термін “Співаник” теж наче перекидає місток пам’яті до національних змагань минулого століття, адже саме в такий спосіб називалися тогочасні нотовані збірки популярного пісенного репертуару патріотичного змісту. Зрештою, навіть у моменти гострих воєнних криз популярні пісенні видання покликані були підтримувати й надихати українських воїнів, як і зберігати пам’ять про визначні історичні події¹. “Співаник” актуалізує в сьогоденні цілі, задекларовані понад століття тому в документах Артистичної Горстки Українських Січових Стрільців: “*Передати при помочі гарних штук пам’ять про Українських Січових Стрільців (перефразуємо на “українських воїнів” . – Л. Н.) будучности і осінити їх в очах потомків блиском артистичної краси*”².

“Ця книжка – неначе співана історія України від козацької доби до сучасности” (с. 7–8), вказано у передмові. Її зміст – передовсім, воєнна пісня

¹ Ось лише деякі з популярних нотованих видань української стрілецької та повстанської пісні, що вийшли із друку під час національно-визвольних змагань минулого століття: Гайворонський М. “*З воєнних пісень*” (Львів, 1915), “*Ще не вмерла Україна: Співаник з великих днів*” (Відень, 1916), “*Пріятель жовніра*” (Коломия, 1919), “*Сурма*” (Львів, 1922), “*Великий Співаник «Червоної Калини»*” (Львів, 1937), “*Вперед: збірка маршових пісень для чоловічого хору, склав Б. Кудрик*” (Львів, 1943) тощо.

² Кобрин Наталія. Стрілецькі пісні літературного походження. Витоки і особливості жанру. Львів, 2007. С. 42.

ЗРОДИЛИСЬ МИ ВЕЛИКОЇ ГОДИНИ
Гімн-марш Збройних Сил України від 2018 р.
сл. Олесь Бабія

Маршово

Зро - дились ми ве - ли - ко - ї го - ди - ни, з по -
жеж вій - ни і з по - лу - м'я вог - нів пле -
кав нас біль по втра - ті - Ук - ра - і - ни, кор -
мив нас гнів і злість на во - ро - гів.

1. Зродились ми великої години
З пожеж війни і з полум'я вогнів,
Плекав нас біль по втраті України, *(Двічі)*
Кормив нас гнів і злість на ворогів.
2. І ось ми йдемо у бою життєвому –
Тверді, міцні, незламні, мов граніт,
Бо плач не дав свободи ще нікому, *(Двічі)*
А хто борець, той здобуває світ.
3. Не хочемо ні слави, ні заплати.
Заплатою нам розкіш боротьби!
Солодше нам у бою умирати, *(Двічі)*
Як жити в пугах, мов німі раби.
4. Доволі нам руїни і незгоди,
Не сміє брат на брата йти у бій!
Під синьо-жовтим прапором свободи *(Двічі)*
З'єднаєм весь великий нарід свій.
5. Велику правду – дия усіх єдину,
Наш гордий клич народові несе!
Вітчизні ти будь вірний до загибуні, *(Двічі)*
Нам Україна вище понад все!

6. Веде нас в бій борців упавших слава.
Для нас закон найвищий – то наказ:
Соборна Українська держава – *(Двічі)*
Вільна й міцна, від Сяну по Кавказ.

КОЛИ ВИ ВМИРАЛИ
 "Тим, що впали"
 сл. Михайла Кураха
 мел. Михайла Гайворонського

тр Поважно

1. Ко - ли ви вми - ра - ли, вам
 дзвон не гра - ли, ні - хто не за - пла - кав над
 ва - ми. Лиш в чист - то - му - по - лі ре -
 ві - ли гар - ма - ти і зо - рі вми - ва - лись сльо -

за - ми. Лиш зо - рі вми - ва - лись сльо - за - ми.

1. Коли ви вмирали, вам дзвони не грали,
 Ніхто не заплакав над вами.
 Лиш в чистому полі ревіли гармати
 І зорі вмивались сльозами.
2. Коли хоронили вас в темну могилу,
 То земля від крові чорніла.
 Під хмарами кружи стадами літали,
 І бурю битва гриміла.
3. На ваших могилах хрести похилились,
 Калина схилилась додолу.
 Спійте, орли-соколи, ми гостримо зброю
 І ждемо на поклик: "До бою!"

ВЖЕ ВЕЧІР ВЕЧОРІЄ
 Лента за лентою
 1944
 сл. Миколи Сорокаліта ("Лютого")
 мел. Василя Заставного ("Шершня")

Рухливо

Вже - ве - чір ве - чо - рі - є, повстан - ське сер - це б'є, а
 лен - та на - бо - ї по - спіш - но по - да - є. Ах,
 лен - та за лен - то - ю на - бо - ї по - да - вай, кра -
 ін - ський повстан - че в бо - ю не від - сту - пай!

1. Вже вечір вечоріє, повстанське серце б'є,
 А лента набой поспішно подає.
Приспів: (повторюється після кожного куплету двічі)
 Ах, лента за лентою – набой подавай,
 Український повстанче, в бою не відступай!
2. На марші цілу нічку, а зранку на зорі
 Почалися завзяті, запеклі бої.
Приспів
3. А ворог атакує і преться вже щосил,
 Юнак-кулеметник їх справно там косив.
Приспів
4. Як сонечко сходило, утомлений юнак
 Упав він ранений, упав він навзнік.
Приспів
5. До нього санітарка поспішно іде,
 В обличчя вдивляється, його пізнає.
Приспів
6. Він в неї вдивляється, а рана запекла,
 Біля кулемета – дівчина молода.
Приспів
7. А ворог атакує... в останній момент
 Наново заграв вже затихлий кулемет.
Приспів

чи, радше, пісня, воєнних часів. Однак, автори широко тлумачать поняття воєнної пісні, подаючи її як частину значно ширшого контексту національного відродження. Це дозволяє з'єднати в єдину лінію різні етапи визвольної боротьби, що, як справедливо зазначили упорядники, *“не лише проривалася воєнними протистояннями, але поступово проростала у культурно-просвітній та національно-виховній діяльності громадських товариств”* (с. 8). Так, поряд із пам'ятними поетичними згадками далеких і ближчих у часі боїв за незалежність України та їхніх героїв, що їх зафіксувала історична, стрілецька, повстанська пісенність, подані твори періодів просвітницьких і національно-культурних змагань XIX–XX ст. Пісні Т. Шевченка, В. Івасюка, Т. Петриненка, лірика А. Малишка, П. Майбороди, В. Симоненка, А. Пашкевича, Д. Павличка, О. Білаша, врешті Б. Стельмаха, Р. Ковальчука – без них сьогодні годі собі уявити пісенний літопис історії України.

Структура “Співаника” зумовлена, передовсім, історичною тяглістю національно-визвольної боротьби (від початків Козацької доби до новотворів Революції Гідності 2014 р. і чинної російсько-української війни), а також практичними потребами виховання національної свідомості та воєнного буття: *I. Патріотичні пісні, що вживалися як гимни; II. Маршові пісні; III. Пісні козацької доби; IV. Пісні національно-визвольних змагань початку XX ст. Січові та стрілецько-козацькі пісні; V. Повстанські пісні; VI. Пісні другої половини XX ст. і сучасні.* Збірка починається і завершується двома національними гимнами України: державним (“Ще не вмерла Україна” П. Чубинського і М. Вербицького) та духовним (“Боже великий, єдиний” О. Кониського та М. Лисенка).

Добірка пісень у “Співанику українського вояка” є невеликою (понад 100 композицій, обмежував обсяг кишенькового формату), але дуже значимою та знаковою, навіть символічною частиною національної спадщини у цьому жанрі. Упорядники видання охопили чи не найпопулярніші впродовж останніх століть і десятиліть твори, позначені надзвичайно виразним мелодизмом, що легко закарбовується у пам'яті. Перелік імен українських композиторів і музикантів, що в різні етапи історичного буття України стали творцями цього унікального пісенного літопису й твори яких увійшли до видання, є вражаючим, адже сягає понад чотирьох віків: Марусі Чурай, Семена Климовського, Гордія Гладкого, Данила Крижанівського, Кирила Трильовського, Дениса Січинського, Романа Купчинського, Левка Лепкого, Михайла Гайворонського, Василя Заставного, Тараса Крушельницького, Василя Витвицького та наших сучасників – Євгена Станковича, Олеса Дяка, Андрія Машингвера (Менцака), Олександра Веремчука. Стислі коментарі щодо історичних подій та героїв, яким присвячені пісні, поглиблюють виховний аспект.

І ще один нюанс: рецезоване видання друге, виправлене і доповнене. Як пояснили упорядники, перше видання (наклад 200 прим, видане на кошти Тараса Крайника), побачило світло денне до Дня Незалежності 2019 р. і відразу

волонтери Львівського Лицаря повезли його на фронт. До другого видання додано ще дві пісні: глибоколіричну повстанську, невідомих авторів “Буде нам з тобою що згадати” та одну з найкращих воєнних пісень сучасності “Між двома блокпостами”, слова Богдана Стельмаха, мелодія Романа Ковальчука

Не викликає сумніву, що таке видання стане в пригоді українським воїнам, підсилить їх дух, допоможе вистояти в нелегких умовах війни, згуртує і зміцнить віру в перемогу. Адже свідомі захисники держави – головна запорука її існування. Так, автори рецензованої збірки своєю патріотичною працею закладають ще одну цеглину в розбудову української державности; проявивши надзвичайно активну громадянсько-культурну позицію, заслуговують на беззаперечний пошанівок та суспільну вдячність. Хоч ця невелика, та реальна лепта підтримки українського війська не потребує спеціальних ревеляцій чи подяк, адже найвищою оцінкою та визнанням буде її поширення та адаптація в лавах українського війська, яке, окрилене й надхненне цими піснями, впевнено йтиме до перемоги. Залишається одне – знайти людей доброї волі, меценатів-патріотів, щоб цю книжку надрукувати належним накладом та в якомога більшій кількості передати нашим бійцям на Вітчизняну війну українського народу супроти свого споконвічного ворога.

Лілія НАЗАР

Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії музики

Lylia NAZAR

Mykola Lysenko National Musical Academy of Lviv
lylia_nazar@ukr.net